

Niko Nardelli

Carski kraljevski namjesnik Dalmacije i građanin Dubrovnika

(1906. – 1911.)

Niko Nardelli rođen je u Dubrovniku 1857. Nakon uspješne službeničke karijere u dobi od 49 godina car Franjo Josip imenovao ga je 1906. za Namjesnika Dalmacije. Bio je imenovan, a ne biran.

Kao državni službenik bio je ovisan o Vladi u Beču i u svakom trenutku je mogao biti opozvan, ali je kao vrhunski političar imao i velike ovlasti i mogućnost utjecaja.

Nardelli je i jedini **civilni** dužnosnik tijekom više od 100 godina Monarhije porijeklom iz Dalmacije, točnije iz Dubrovnika.

Na koji je način Nardelli kao Dalmatinac djelovao u ozračju napetosti između bečke birokracije s jedne strane i interesa svoje domovine s druge strane? U kojim je situacijama kao visoki dužnosnik zastupao želje Vlade u Beču, a u kojim je mogao više doprinijeti interesima domovine i njenih stanovnika? Koje probleme je mogao riješiti odmah, a koje dugoročno?

I zašto je ta nedvojbena zanimljiva povijesna ličnost danas gotovo potpuno zaboravljena?

Početak 20. stoljeća obilježile su mnoge napetosti: Dalmacija je bila nezadovoljna svojim **državno-pravnim položajem**. Kraljevina Dalmacija je bila dio austrijskog dijela Carstva. Većina ljudi u Dalmaciji, priželjkivala je ujedinjenje s kraljevinama Hrvatskom i Slavonijom, ali one su bile dio Ugarske. Beč je odbijao ustupiti Dalmaciju Ugarskoj.

Najveći problem je ipak bila **gospodarska zaostalost Dalmacije**. Beč je dugi niz godina financijski zanemarivao Dalmaciju. 82% stanovništva činilo je siromašno sitno seljaštvo i gotovo da nije bilo industrije, mnogi su brodovi bili zastarjeli, ceste su bile loše, a prije svega **nije bilo dobre povezanosti željeznicom** s ostatkom Monarhije. Dalmacija je bila druga najsiromašnija pokrajina u Monarhiji.

Dugi niz godina vodila se borba oko rješavanja **jezičnog pitanja**: oko 80% stanovnika bili su Hrvati, 16% Srbi i jedva 3% Talijani, ali službeni jezik je do

1912. godine bio talijanski. Niko Nardelli se nakon dugih pregovora izborio za **uvođenje hrvatskog kao službenog jezika** u Dalmaciji.

Glavna briga Namjesnika bilo je održavanje **reda i mira** u Dalmaciji. Tražio je kompromise i bio je popustljiv u manjim razmiricama, ali politički sukobi i demonstracije često su rezultirali policijskim intervencijama, uhićenjima i osuđivanjima.

Zanimljiva su pitanja o životu Nika Nardellija: Kako je sin obitelji srednjeg staleža iz Dubrovnika uopće mogao doći do statusa namjesnika? Bilo je to sasvim neobično za to vrijeme. Kao sin jedinac i očito vrlo talentiran, u školu je krenuo s četiri godine. Kada je imao sedam godina, umro mu je otac. Nardelli je dobio stipendiju za Gimnaziju u Dubrovniku koju je maturirao sa 16 godina. Nastavni jezik bio je talijanski. Najbolje ocjene dobivao je iz predmeta Ilirski, tadašnji naziv za hrvatski jezik, i iz njemačkoga jezika.

Nardelli je studirao pravo u Grazu. Izvrsno je govorio tri jezika, što je bilo od značaja za daljnju karijeru u Dalmaciji. S 20 godina odvjetnik Nardelli vratio se u Dubrovnik. Postao je državni službenik i četiri godine kasnije položio je sudački ispit u Dubrovniku. Budući da nije bilo slobodnog sudačkog mjesta u Dubrovniku, otišao je u državnu službu u Namjesništvo u Zadru.

Nardelli je imao vrsni slijed karijere u državnoj službi: tajnik, okružni poglavar, savjetnik namjesnika, dvorski vijećnik, potpredsjednik, namjesnik.

Nekoliko mjeseci prije umirovljenja 1911., dodijeljena mu je plemićka titula baruna, i do kraja Monarhije bio je član Gornjeg doma plemićkog zbora u Beču. Nardelli je umro u svom rodnom Gradu 1925., u dobi od 69 godina. Nije bio oženjen i nije imao potomaka.

Nardelli se očigledno, potpuno sam, napornim radom izborio za svoju karijeru, bez protekcije od viših aristokratskih ili crkvenih krugova. Mladi dužnosnik bio je izuzetno vrijedan, dobar poznavatelj prava, poliglot, a imao je i diplomatskih sposobnosti.

Osim toga bio je i jako oštrouman, što se vidi iz primjera kada je Vladu u Beču morao braniti od kritika zastupnika na sjednicama Dalmatinskog sabora.

Kada je imenovan savjetnikom Namjesništva u Zadru, Nardelli je ostavio sedam kandidata iza sebe, iako je Ministar unutarnjih poslova u to vrijeme prvotno odbio prijedlog tadašnjeg Namjesnika u Zadru. Međutim, ubrzo nakon toga

Namjesnik je ponovno predložio Nardellija uz obrazloženje da je upravo on najbolji kandidat.

Četiri godine kasnije Nardelli je počeo predstavljati Namjesnika Zadra, u raznim prilikama i kao dvorski savjetnik. Ovaj Dalmatinac privukao je pažnju i u Beču.

U prepisci s premijerima i ministrima ne nalaze se samo službeni akti dužnosnika Nardellia, već i zamolbe kao i izričiti zahtjevi, prije svega gospodarski. Postoji i nekoliko dopisa iz Beča u kojima članovi Vlade pitaju Nardellija povjerljivo za savjete.

A što je Niko Nardelli postigao kao Namjesnik?

Za njegova službovanja Vlada u Beču prvi put se nakon desetljeća zapuštenosti odlučila za program gospodarskog uzdizanja Dalmacije. Pri tom je Nardelli djelovao uglavnom kao politički dužnosnik. Zahtijevao je trenutačnu novčanu pomoć, kako bi je odmah mogao nebirokratski podijeliti!

Dugoročno je tražio jedan do dva milijuna kruna godišnje za slijedećih 15 godina za ulaganja u infrastrukturu: izgradnju cesta, razvitak luka, moderne brodove, osnivanje poduzeća i razvoj turizma. Osim toga tražio je i strukturna poboljšanja u poljoprivredi i izgradnju hidrotehničkih postrojenja, posebno isušivanje močvara kako bi se smanjila bolest malarije.

Jasno je da se ovaj ambiciozni program nije mogao završiti za sedam godina. Često se odobravalo premalo novca, a austrijska je birokracija bila glomazna. Posebno se na otocima za to koristila riječ *trassieranje*, što je otočanima značilo: „*stručnjaci stalno dolaze planirati i mjeriti, ali gradnja ne počinje godinama*“. Nedostajalo je novca, a prije svega dobro obučene radne snage.

Ipak, ostvaren je značajan napredak u izgradnji škola, posebno u manjim mjestima u zaleđu gdje je još do 70 % ljudi bilo nepismeno. Izgrađeno je 25 novih osnovnih škola i tri stručne škole.

Nardelli se posebno zalagao za oblast kulture. Dioklecijanova palača u Splitu za njegova mandata "otkrivena" je javnosti, ali obnovu dubrovačkog gradskog zvonika nije mogao započeti, jer tadašnja Općina Dubrovnik nije bila voljna sudjelovati u troškovima obnove. S druge strane, uspio je u otvaranju knjižnica u Zadru i Dubrovniku.

Veliki je problem bio što je Dalmacija imala nedovoljno kvalificiranih državnih službenika. Zbog potrebne višejezičnosti Nardelli često nije imao veliki izbor. Komunikacija u Dalmaciji nije bila dobra, vrlo često se mogla uočiti i

pristranost dužnosnika, a Namjesnik je snosio konačnu odgovornost, pa i za pogreške svojih dužnosnika.

Protivnici u Beču su za to prigovarali Nardelliju i optuživali ga za slabo vođenje Namjesništva posljednjih godina njegova službovanja.

Dva kratka novinska isječka pokazuju kako se u to vrijeme u Beču gledalo različito na Dalmaciju:

Kritičar Dalmacije barun Leopold von Chlumecky pripadao je klerikalnoj struji prijestolonasljednika Franza Ferdinanda i imao je ambiciju da i sam bude imenovan Namjesnikom u Zadru. U novinama "Österreichische Rundschau" napisao je: "Austrija je doista godinama teško griješila, jer je uvijek čekala inicijative dalmatinskog stanovništva. Ali u političkim i nacionalnim borbama oni su iscrpili svoje snage do te mjere da se više ne mogu u potpunosti razvijati ni na jednom drugom području". U Dalmaciji se godinama čekalo na Vladu. A sada, "kada Vlast želi dovesti do gospodarskog preporoda same Dalmacije, Dalmatinci se brane od strane upletenosti." Dok god nema boljeg koncepta, smatra Chlumecky: "Dalmacijom treba upravljati kao kolonijom, u koju se sve mora unositi izvana".

Književnik Hermann Bahr, veliki prijatelj Dalmacije, napisao je protivno: „Policija i uprava čine Dalmaciju nesigurnom“. Austrija drži državu "okupiranom", Dalmatincu je "sumnjivo" sve što dolazi od Vlasti, a Vladi je "sumnjivo sve što Dalmatinac želi". Vlada smatra da: „svako poboljšanje Dalmatinci moraju prvo zaraditi dobrim ponašanjem“. No, Dalmatinci nisu htjeli da ih Beč odgaja kao "zločeste dečke". Požalili su se na ukazano im nepovjerenje: "...zaista nije istina da su izdajice, samo žele svoju lijepu zemlju za sebe..."

Između ova dva ekstrema u to vrijeme nije bilo "dogovorenog pristupa", što pokazuje zašto se gospodarski program provodio polako i u kakvoj se političkoj napetosti između Beča i Zadra zatekao Namjesnik Nardelli.

Postojali su i problemi na koje je Namjesnik teško mogao utjecati, gotovo potpuno uništeni vinogradi zbog *Phylloxere* unesene iz Amerike i pravna regulativa ribolova na dalmatinskoj obali slijedom Mirovnog ugovora između Austro-Ugarske monarhije i Italije 1866. Moderni talijanski ribarski brodovi mogli su loviti i do četiri puta više od zastarjelih dalmatinskih brodova, pa je Nardelli često bio u problemima jer je policija morala intervenirati zbog krvavih sukoba između talijanskih i dalmatinskih ribara.

Nardelli je bio uspješan u pokušaju da riješi problem kolonizacije. Razmirice između malih vinogradara i zemljoposjednika, osobito u splitskom kraju, dovele su do prvog generalnog štrajka u Dalmaciji 1909. godine. U takvoj situaciji je pragmatičar Nardelli uspio postići razuman kompromis, kako s najvećim zemljoposjednikom Crkvom, tako i sa svojim glavnim političkim protivnikom Josipom Smodlakom. Dvije godine ranije Nardelli je svim sredstvima spriječio izbor ovog čelnika Hrvatske demokratske stranke u Carevinsko vijeće, zbog njegovih kritika Vlasti u Beču.

Tamo gdje je Nardelli prvenstveno djelovao kao dužnosnik Vlade u Beču bila je njegova intervencija 1905. godine kod razvoja tzv. „*Novog kursa*“ i „*Riječke rezolucije*“. Nardelli je odlučno odbacio pokušaj nove hrvatsko-srpske koalicije da se sklopi savez s oporbom u Budimpešti protiv Beča. Intervenirao je i politički, pokušavajući promijeniti stranački program nove Hrvatske stranke.

Još su jasnije bile njegove akcije da spriječi kandidate koji su kritizirali Vladu na izborima za Državno vijeće 1907. Niko Nardelli je iskoristio svoje znanje o strukturama i slabostima dalmatinskih stranaka te njihovih dužnosnika, o spletkama protiv stvarnih ili navodnih političkih protivnika i klevetama.

U namjeri da spriječi Smodlaku, Nardelli je u Splitu postavio protukandidata, Franu Bulića, potpuno apolitičnog arheologa. Frane Bulić zapravo se nije ni želio kandidirati, ali je ipak s nekoliko glasova prednosti pobijedio u drugom krugu izbora. Za Nardellijeve planove to je bio samo djelomičan uspjeh, jer je Frane Bulić prisustvovao samo jednoj sjednici parlamenta u Beču, da bi kasnije dao ostavku na mandat. Na dopunskim izborima, koji su zbog toga ponovo provedeni, Smodlaka je izabran sa zakašnjenjem tek 1910. godine.

Nardelli je isprva htio spriječiti Antu Tresića-Pavičića, književnika i žestokog protivnika Vlasti, da se uopće kandidira. Predložio je Premijeru u Beču da Tresića zaposli u Službenim novinama u Trstu i tako ga premjesti iz Dalmacije. Kad to nije bilo moguće, Nardelli je pokušao nagovoriti kandidata za Dubrovnik Jurja Biankinija da se kandidira u Hvaru, kako bi tamo spriječio Tresića-Pavičića. No, Juraj Biankini se kandidirao u Dubrovniku i pobijedio s više od 70% glasova, a Tresić-Pavičić je izabran u Hvaru, nakon čega je postao poslanik oporbe u Beču sve do 1918. Nekoliko godina kasnije imenovan je veleposlanikom Kraljevine SHS (Srba, Hrvata i Slovenaca) u Washingtonu.

Jedno od najvećih problema Dalmacije bilo je nepostojanje željezničke povezanosti s ostatkom Monarhije. Ali ne može se govoriti o Nardellijevoj krivnji što ovo pitanje nije riješeno tijekom njegovog mandata.

Nardelli je mogao samo podnijeti takve zahtjeve kao državni službenik te navesti političke argumente kao državni dužnosnik, ali nije imao ovlasti za donošenje odluka.

„Splitska luka bila bi uvelike poboljšana željezničkom vezom sa zaleđem, a željeznica bi donijela Dalmaciji značajan gospodarski poticaj“, tvrdio je Namjesnik.

Upravo iz tih razloga Ugarska je bila protiv te gradnje. Već je postojala željeznička veza od Rijeke do Zagreba, a Ugarska nije željela konkurenciju iz Dalmacije, ni za riječku luku ni za njezinu željezničku prugu. Vlada u Beču bila je politički preslaba da bi se oduprla ugarskom odugovlačenju ostvarenju ove željezničke veze u Dalmaciji.

Budući da je i vojska iz strateških razloga trebala željezničku povezanost s Dalmacijom, neko vrijeme se čak razmišljalo o projektu tzv. dužobalne željezničke trase, s trajektom od Opatije preko otoka Cresa i Paga do dalmatinske obale i Kotora, izbjegavajući pri tome teritorij Ugarske.

O izgradnji ličke željeznice odlučeno je u vrijeme namjesnika Nardellija, ali je izradnja započela tek 1913. godine. Veza Zagreb-Split dovršena je u Kraljevini SHS (Srba, Hrvata i Slovenaca) tek 1925. godine, neposredno prije Nardellijeve smrti.

Činjenica da je hrvatski kao službeni jezik u Dalmaciji uveden 1. siječnja 1912., tri mjeseca nakon Nardellijeve ostavke, smatra se **najvećim Nardellijevim političkim postignućem**. Namjesnik je bez sumnje vješto posredovao između hrvatsko-srpskih zahtjeva većine, i interesa talijanske manjine u Dalmaciji. U Beču je iznio prijedloge kompromisa i dodao učinkovit stav: *„Vlada mora učiniti više za Dalmaciju, a ta dalmatinska želja za hrvatskim službenim jezikom, ništa ne košta“*.

U samoj Dalmaciji pregovaralo se o školskom sustavu i promjeni dalmatinskog izbornog zakona, istodobno s jezičnim pitanjem.

Prijedlog je bio kompromis da se samo u hrvatskim osnovnim školama u većim mjestima uči i talijanski jezik. Nardelli je želio da svaki maturant srednje škole u Dalmaciji potpuno tečno govori talijanski i hrvatski.

U travnju 1909. u Beču su se vodili trodnevni pregovori. Na kraju su Talijani prihvatili hrvatski kao službeni jezik. A Zadar, Split, Šibenik, Dubrovnik i Kotor, kao i neka mjesta na obali, postali su dvojezični. Novim izbornim pravilima Talijanima je osigurano dovoljno mandata u Dalmatinskom saboru u Zadru, ali ne i mandat u Carevinskom vijeću u Beču. Otpor je došao iz "Čiste stranke prava" koja nije htjela učiniti nikakve veće ustupke Talijanima, a s druge strane postojao je otpor talijanskih dužnosnika u Dalmaciji, koji su se bojali da će biti smijenjeni.

Nakon odluke u Beču, Nardelli se morao sam nositi s problemima u Dalmaciji, primjerice s prijelazom s talijanskog na hrvatski u pošti, i s njemačkog na hrvatski u žandarmeriji.

U području koje je Nardelliju bilo vrlo važno, a to je bilo održavanje reda i mira, često su se dosezale granice izdržljivosti. Uvijek je bilo sukoba između Talijana i Hrvata, i između umjerenih i desnih klerikalnih Hrvata.

Nakon aneksije Bosne i Hercegovine 1908. godine prosrpsko djelovanje je pojačano u Dalmaciji. S obzirom na opasnost od rata na granici s Crnom Gorom, Nardelli je pokušao razlikovati *"za Državu opasne aktivnosti"*, od *"bezazlenih poziva kralju Petru"*. Bilo je i regionalnih razlika. U ugroženim područjima Nardelli je od Vlasti tražio da interveniraju *"i na najmanju sumnju"*, a na otocima pak samo ako postoje *"konkretne sumnje"*.

Nardelli je stalno morao naglašavati Beču: *"da nije svaki Srbin državni neprijatelj niti svaki Talijan špijun"*.

Nardelli se očito umorio od stalnih borbi s protivnicima Vlade u Beču, s pristašama odvajanja od Austrije i s navodnim ili stvarnim špijunima. Godine 1907. Nardelli je već nekoliko mjeseci bolovao. Osim zdravstvenih bilo je i političkih problema. Pred kraj karijere on više nije bio *"jaki Namjesnik"*, kakvog je Beč trebao na granici s uvijek nemirnim Balkanom.

Beč je pokušao politički djelovati protiv protuaustrijskog stava u Dalmaciji. To je trebao učiniti uz pomoć novoosnovane klerikalne "Hrvatske stranke prava". Prijestolonasljednik Franz Ferdinand promicao je dalmatinski klerikalizam, kojemu su se žestoko suprostavljale ostale političke stranke.

Nardelli je odbacio velikoaustrijske planove koje je vodila „Hrvatska stranka prava“, zajedno sa slovenskim zastupnikom Šusteršićem.

Protivnici Namjesnika koji su bili bliski prijestolonasljedniku Franzu Ferdinandu, optužili su Nardellija da svojom slabom i prosrpskom politikom Dalmaciju tjera u zagrljaj Beograda.

I sam Franz Ferdinand je još 1906. opisao Nardellija kao „*slabog i plašljivog Namjesnika*“, te poslao brzojav Caru da se požali na njega zbog „*skandalozno priređenog dočeka u vrijeme posjete Dubrovniku*“. Prijestolonasljednik je naglasio da crno-žutih zastava gotovo da i nije bilo, dok je dio stanovnika burnim pljeskom pozdravio crnogorskog nasljednika prijestolja kneza Danila, koji je u isto vrijeme boravio u Dubrovniku.

Car je o tome obavijestio premijera Becka, i Nardelli se morao opravdati. Učinio je to jasnim riječima: „*Budući da je Prijestolonasljednik stigao sa zakašnjenjem, program dočeka je morao biti izmijenjen*“. Nardelli je napisao, da činjenica što crno-žutih zastava „*gotovo da nije bilo u Ragusi*“ odgovara političkoj liniji gradonačelnika Čingrije, a nedostatak entuzijazma u narodu mogao bi se pripisati činjenici „*da je Beč dugi niz godina zanemarivao Dalmaciju*“.

Za prijestolonasljednika Franza Ferdinanda govorilo se da je imao dugo pamćenje i određene događaje nije lako zaboravljao, a 1911. bio je potreban „jaki“ namjesnik za Dalmaciju.

Bilo je i drugih nezgodnih događanja u Dalmaciji, koja su doprinijela da Vlada u Beču „okrene leđa“ Nardelliju. Na dočeku bečkog gradonačelnika Luegera u Splitu 1909. došlo je do sukoba između klerika i pristaša Hrvatske demokratske stranke, iako su obje strane obećale da će biti suzdržane. Bečki tisak je kritički izvještavao o demonstracijama, uhićenjima i ozljeđenima.

Na Sokolskom festivalu u Splitu 1910., poslaniku Smodlaku obećano je da će pjevačko društvo iz Beograda smjeti nastupiti, ako ne bude političkih demonstracija. Jedan svećenik koji je putovao s pjevačkim društvom održao je zapaljivi govor protiv Austrije, a Namjesnik nije intervenirao. Ubrzo nakon toga u Beču su kritizirali Namjesnika da je premalo učinio protiv jačanja velikosrpskih pretenzija u Dalmaciji.

Godine 1910. u Gružu je došlo do tučnjave između mještana i talijanskih mornara. Nekoliko tjedana kasnije Nardelli je morao priznati da su se tijekom istrage u Dubrovniku potkrale ozbiljne pogreške. Nije bilo jasno je li to dogodilo zbog nesposobnosti, ili s namjerom da se zaštite mještani.

Talijanski veleposlanik u Beču brzo je reagirao i na iznenađenje Ministra vanjskih poslova već je bio upoznat sa svim detaljima, zbog očitog dosluha s dalmatinskim izvorima. Beč je morao poslati posebnog istražitelja u Dubrovnik da riješi aferu s Italijom, jer bi „*snažan Namjesnik to bez sumnje mogao sam riješiti u kratkom postupku*“.

U siječnju 1911. grof Wickenburg postao je novi Ministar unutarnjih poslova. Pripremio je zamjenu Nardellija grofom Mariom Attemsom, koji je rođen u Trstu, a imao je dobre veze s Uredom prijestolonasljednika Franza Ferdinanda.

Nardellijev zamjenik Josip Tončić je umirovljen. Nardelli je prosvjedovao protiv imenovanja Attemsa jer je Dalmaciju poznao samo s kratkih odmora i nije znao hrvatski. Attems je ipak došao u Zadar kao novi zamjenik Namjesnika.

Nekoliko tjedana kasnije Nardelliju je dodijeljena plemićka titula baruna. Inače je i sam već bio ponudio ostavku, a nekoliko mjeseci kasnije grof Attems je postao posljednji austrijski Namjesnik Dalmacije.

Niko Nardelli je nedvojbeno bio umjerena osoba, protivnik ekstremnih političkih pozicija, s tolerancijom prema manjinama, svjestan tradicije i istovremeno otvoren prema znanosti i kulturi, ali je prvenstveno bio odan svome Caru.

„Narodni list“, glasilo Narodne stranke u Dalmaciji, osvrnuo se na Nardellijevo povlačenje s dužnosti komentarom: „*da je postigao mnogo ali ne i sve što je želio jer : „Zna se da namjesnik u Zadru predlaže, a da se tek u Beču odlučuje*“.

U glasilu "Dubrovnik" Srpske stranke u Dalmaciji, manje diplomatski, odavano je priznanje Nardelliju i naglašavano da je on „dosta htio“ ali da „*ništa nije mogao*“. Za Nardellijevu nemoć bio je kriv Beč, ta „*stara varalica*“.

U listopadu 1911. Nardelli je dao ostavku iz zdravstvenih razloga i preselio se u svoju vilu Aurora u Trstenom. Početkom 1924. morao je prodati vilu iz financijskih razloga, te je posljednje dvije godine života proveo u Dubrovniku. Bavio se slikarstvom i izrađivao velike kopije starih slika značajnih osoba iz dubrovačke povijesti. Desetak ovih slika danas je izloženo je u Dominikanskom samostanu u Dubrovniku.

Napisao je i dva djela o arhitekturi, te povijesnu pripovijest "Cavalleria Rusticana" o viteškoj aferi u Orašacu u 18. stoljeću.

Niko Nardelli preminuo je 4. prosinca 1925. i pokopan je na groblju Boninovo.

Prema pisanju lokalnog tiska, na pogrebu je sudjelovao gotovo cijeli Dubrovnik, zastave su bile spuštene na pola koplja, dok su ulične svjetiljke bile zatamnjene.

Danas nije poznato gdje je Nardellijeva rodna kuća u tadašnjem predgrađu Pile, i gdje je proveo posljednje godine života u Dubrovniku. Više ne postoji ni obiteljski grob s natpisom na nadgrobnoj ploči „*Barun Niko Nardelli c.k. namjesnik Dalmacije*“, jer se na tom mjestu više od 40 godina nalazi grob s nadgrobnom pločom kapucinskog samostana u Dubrovniku, bez imena obitelji Nardelli. O tužnoj sudbini Vile Aurore u Trstenom ovom prilikom nećemo govoriti.

Postoji ipak jedan podsjetnik na velikog sina ovog Grada. Prije nekoliko godina pronašao sam mali vidljivi spomen na njega, na prilaznoj cesti do Vile Aurora u Trstenom. Put vodi preko jednog mosta s kojeg ako siđete i prošetate nekoliko koraka prema moru možete pročitati natpis na luku mosta: „Nardelli most 1905.“.

U prosincu 2025., za nešto više od tri godine, bit će 100-ta godišnjica smrti Nika Nardellija. Možda bi do tada bilo moguće postaviti barem jednu spomen ploču u Dubrovniku nekadašnjem prvom čovjeku Kraljevine Dalmacije: na kući u kojoj se rodio ako se utvrdi gdje je bila, na kući u kojoj je umro ili na kapucinskom grobu na Boninovu, njegovom posljednjem počivalištu?

Dr.sc. Wolfgang Pav

mail: wolfgang.pav@chello.at

Prijevod:

Vlatka Matoković, stalni sudski tumač za njemački jezik

Vesna Soko, stalni sudski tumač za njemački jezik

Dubrovnik, 17.05.2022.godine